

OVLAĐAVANJE SUSTAVOM OSOBNIH ZAMJENICA I POTEŠKOĆE U UČENJU I POUČAVANJU HRVATSKOG KAO INOG JEZIKA

TOMISLAV FRLETA

ZRINKA FRLETA

Sveučilište u Zadru, Odjel za francuske i frankofonske studije
Sveučilište u Zadru, Centar za strane jezike
Obala kralja Petra Krešimira IV/2, 23000 Zadar
Ulica Jurja Bijankinija 2, 23000 Zadar
tfrleta@unizd.hr
zfrleta@unizd.hr

UDK:

811.163.42'367.626.1:81'243

DOI: 10.15291/csi.5073

Stručni članak

Primljen: 21. 10. 2025.

Prihvaćen za tisak: 28. 12. 2025.

Osoba je sveprisutna i ujedno središnja jezična kategorija. Brojne vrste riječi sadržavaju kategoriju osobe. Izravno se javlja u osobnim zamjenicama, dok se manje izravno očituje u sljedećim vrstama riječi: glagolima, posvojnim zamjenicama te pridjevima. Na implicitan se način kategorija osobe nalazi u imenicama. U različitim se jezicima kategorija osobe izražava na različite načine, što u slučaju poučavanja stranih jezika može dovesti do određenih poteškoća na početnoj razini. U europskim jezicima sustavne su razlike relativno male (uglavnom postoje jezici s rasponom od šest do osam različitih oblika za zamjenice), no usprkos tome mogu prouzročiti određene poteškoće u poučavanju i njihovoj pravilnoj uporabi.

U radu se govori o poteškoćama na koje se nailazi prilikom poučavanja hrvatskog kao inog jezika. Fokus je stavljen na probleme koji se javljaju na početnoj razini kada se učenik/polaznik tečaja susreće prvi put s jednim relativno velikim sustavom osobnih zamjenica kakav postoji u hrvatskom jeziku (deset osobnih zamjenica). Korpus je sačinjen od izbora najčešćih primjera pogrešne uporabe zamjenica koji su prikupljeni na jezičnim tečajevima održanim od 2017. do danas. Isto tako, jedan manji dio korpusa čine primjeri preuzeti iz sljedećih udžbenika: *Učimo hrvatski 1* (Kosovac i Lukić) te *Razgovarajte s nama! A1 – A2* (Čilaš Mikulić i sur.), u kojima se, u nekim slučajevima, ne vodi računa o „logičnom” pristupu kategoriji osobe, odnosno o perspektivi učenika/polaznika koji se treba staviti u stvarnu govornu situaciju: govornika i sugovornika.

KLJUČNE RIJEČI:

hrvatski jezik, osobne zamjenice, ovladavanje, poučavanje jezika, sustav

Autori zadržavaju autorska prava nad svojim radom i pravo na objavljivanje bez ograničenja. Korisnici smiju besplatno i bez odgode čitati, preuzimati, kopirati, distribuirati, tiskati, pretraživati ili stavljati poveznice na materijal te ga mijenjati ili koristiti na druge zakonite načine, uz obavezno citiranje izvornika, sukladno CC BY 4.0 licenci.

1. Uvod

Osoba je središnja gramatička kategorija (Moignet 1981) i nalazi se u svim jezicima što je čini jednom od jezičnih univerzalija. Kategorija osobe najčešće se izražava osobnim zamjenicama, ali se kategorija osobe može nalaziti i u drugim jezičnim oblicima (na primjer u glagolu i u različitim posvojnim oblicima).

Germanski jezici poput engleskog i njemačkog, odnosno romanski jezici poput francuskog, španjolskog ili talijanskog uglavnom poznaju šest osoba (tri u jednini i tri u množini), ali mnogi od njih razlikuju dvije ili tri treće osobe, pa se tako može govoriti o jezicima koji poznaju sedam, osam ili čak deset osoba. Toliko osobnih zamjenica ima hrvatski ako razlikujemo rod za sve treće osobe (*on, ona, ono; oni, one, ona*).

Postoje jezici koji razlikuju rod u drugoj osobi jednine. Na primjer, u arapskom jeziku osobna zamjenica druge osobe jednine muškog roda glasi *anta*, dok osobna zamjenica druge osobe jednine ženskog roda glasi *anti*. Tako je i u množini (*antom, antenna*) (URL 1).

Ima jezika u kojima je sustav osobnih zamjenica znatno kompleksniji od onog u nama bližim jezicima kao što je to slučaj u japanskom u kojem oblici koji izražavaju prvu osobu jednine ili množine ovise o rodu (muško/žensko) te o načinu na koji se priča o pojedinoj osobi (neutralno/poštovano/časno) (usp. npr. Yee i Wong 2021).¹

Osoba se, kao što smo već naveli, najčešće izražava putem osobnih zamjenica koje su njezin izravni izraz u jeziku (*ja, ti, on, ona, ono, mi, vi, oni, one, ona*). Kategorija osobe nalazi se također u glagolskim nastavcima² (*(ja) govorim, (ti) govoriš, (on) govori...*),³ u raznim oblicima posesiva (*moj, tvoj, njegov, njezin...*)⁴, koji se u različitim jezicima različito izražavaju pa se prema tome svrstavaju u različite vrste riječi.

¹ Autori daju pregled radova koji su se bavili osobnim zamjenicama s fokusom na šest oblika za prvu osobu jednine (*ore, watashi, jibun, boku, atashi, uchi*). Navode kako su istraživanja pokazala da se oblikom *ore* koriste više muškarci nego žene, dok se na primjer oblikom *uchi* koriste uglavnom mlađe žene.

² Više o osobi, glagolu te nastavcima i njihovu utjecaju na (ne)obveznu uporabu osobne zamjenice vidi u Frleta (2014), gdje se jasno pokazuje kako gubitak glagolske fleksije izravno utječe na obveznu uporabu osobne zamjenice te kako intraverbalna uporaba osobe utječe na sintaksu pojedinih jezičnih konstrukcija.

³ U praksi glagolske nastavke za prezent poučavamo prema *Gramatici IHJJ*: „Prezent se tvori tako da se na prezentsku osnovu glagola dodaju nastavci: *-am, -aš, -a, -amo, -ate, -aju; -im, -iš, -i, -imo, -ite, -e; -em, -eš, -e, -emo, -ete, -u; -jem, -ješ, -je, -jemo, -jete, -ju*” (URL 4). Praksa se ustalila i u nekim udžbenicima za učenje hrvatskog kao drugog i stranog jezika. Vidi na primjer Čilaš Mikulić i sur. (2021: 76).

⁴ Usp. Silić i Pranjković: „Posvojne se zamjenice određuju prema licima. Uz *ja* se vezuje *moj*, uz *ti* – *tvoj*...” (2007: 123).

Na primjer, engleski razlikuje dva oblika za posesive: *my* (posvojni determinant⁵) i *mine* (posvojni pridjev odnosno zamjenica), francuski razlikuje tri oblika za posesive: posvojni determinant, posvojni pridjev i posvojnu zamjenicu (*mon, mien, le mien*) i tako dalje.

U radu će se pokušati pokazati kako različiti sustavi osobnih zamjenica i posesiva, zajedno sa slaganjem u glagolu stvaraju poteškoće polaznicima tečaja pri učenju hrvatskog jezika te ćemo predložiti način kako olakšati proces ovladavanja sustavom hrvatskih zamjenica.

2. SUSTAV

U *Hrvatskoj enciklopediji* pojam *sustav* definiran je na sljedeći način: „Općenito, skup elemenata (prirodnih, organskih, tehničkih, apstraktnih, misaonih i dr.) povezanih u funkcionalnu cjelinu (npr. Sunčev sustav, probavni sustav, energetski sustav, koordinatni sustav, filozofijski sustav)...” (URL 2)

U lingvistici se pojam *sustav* prvenstveno veže uz pojam *jezik* i „promatra [se] kao sustav (sistem) zbog toga što se na određenoj razini (fonema, morfema, sintagme), ili pak u nekom razredu, među elementima uspostavlja skup relacija (odnosa) koje ih povezuju jedne s drugima, pa zbog toga svaka promjena u jednom elementu utječe na ravnotežu sustava” (*ibid.*). Dodajmo tomu da riječ *sustav* dolazi od grčke riječi *σύστημα* (*sýstima*) koja znači „udruživanje, cjelina” (*ibid.*).

Ako te definicije primijenimo na osobne zamjenice, možemo reći da se radi o sustavu (skupu elemenata) koji služi za izražavanje osobe u jeziku i koji se ostvaruje na tri razine: 1. razina za izražavanje osobe koja govori (govornik, *ja, jastvo, sebstvo*, engl. *selfness, myself*), 2. razina za izražavanje osobe kojoj se govori (sugovornik, *ti*)

⁵ Engl. *possessive determiner*. Ovdje se služimo prijevodom *determinant* kako bismo istaknuli razliku između oblika posesiva koji postoje u engleskom jeziku (*my* vs. *mine*). U hrvatskoj se gramatici rabi termin *posvojna zamjenica* za oba oblika. Kordić (1992) prevodi ga latiniziranim oblikom *determinator*, dok Silić (1992) rabi oblik *aktualizator* (prema francuskom *actualisateur*). U *Hrvatskoj enciklopediji* termin *determinant* definiran je na sljedeći način: *determinant* (prema lat. *determinans*, genitiv *determinantis*: koji određuje), odredak, termin koji se odnosi na razred jezičnih jedinica što određuju ili na neki način modificiraju druge jedinice s kojima stoje u sintaktičkom odnosu (URL 2).

i 3. razina za označavanje osobe o kojoj se govori⁶ (ogovornik⁷, negovornik⁸, *on, ona, ono*). K tome, one se mogu međusobno udruživati te na taj način ostvariti množinu.

Nadalje, iz definicija se vidi da je sustav skup funkcionalnih elemenata koji su međusobno povezani i koji svojim promjenama utječu na funkcioniranje sustava. To možemo vidjeti na primjeru udruživanja različitih (ili istih) zamjenica. Svako takvo uparivanje povlači za sobom određenu promjenu i utječe na ravnotežu sustava. Upravo taj utjecaj na „ravnotežu” sustava predstavlja problem prilikom učenja hrvatskog kao drugog i stranog jezika.

U današnje vrijeme većina udžbenika za učenje bilo kojega stranog ili inog jezika najčešće počinje lekcijom u kojoj se objašnjava uporaba glagola *biti* uz obveznu uporabu osobnih zamjenica koje prate slaganje s glagolom. Navedimo samo najrecentnije udžbenike hrvatskog jezika za strance: *Razgovarajte s nama!*, *Dobro došli*, *Učimo hrvatski*, *Prijeđimo na ti*. Razlozi za takav pristup toliko su očiti da ih često ne primjećujemo te o njima rijetko i govorimo. Naime, tko god želi naučiti neki strani jezik, prvo polazi od sebe i želi biti u mogućnosti predstaviti se drugim osobama. Odatle i dolazi potreba da se u prvoj cjelini počne sa sustavom osobnih zamjenica i glagolom *biti*.

2.1. SUSTAV OSOBNIH ZAMJENICA U HRVATSKOM JEZIKU (S GLAGOLOM BITI)

Postoje različiti načini kako možemo prikazati sustav osobnih zamjenica, no najčešće ih se prikazuje u obliku cjelovitoga okomitog popisa ili se zamjenice odvajaju u dvije skupine gdje ih se dijeli na zamjenice u jednini i zamjenice u množinu.

Cjelovita slika (zajedno s glagolom *biti*), koja nije nužno pedagoški i pragmatički najbolja, izgleda ovako:

jednina

1. ja sam
2. ti si
3. on je

⁶ Osoba koja ne sudjeluje izravno u dijaloškom krugu.

⁷ Koliko je nama poznato, termin *ogovornik* ne postoji u hrvatskom jeziku. Hrvatski jezik poznaje trodimenzionalnu morfologiju različitih deiktika (*ja-ti-on, ovaj-taj-onaj, ovakav-takav-onakav, ovuda-tuda-onuda...*) te bi se taj oblik mogao koristiti kao analogija terminima *govornik – sugovornik (–ogovornik)* u dijaloškom krugu (ili, bolje rečeno, „trokutu”) u kojem bi ogovornik predstavljao osobu ili predmet o kojem se govori.

⁸ U Školskom rječniku hrvatskog jezika (mrežno izdanje) pod natuknicom *negovornitelj* nalazi se i natuknica *negovornik* u smislu „negovorna osoba” (URL 3).

3. ona je

3. ono je

množina

1. mi smo

2. vi (Vi) ste

3. oni su

3. one su

3. ona su⁹

Iz popisa se može iščitati da se šest različitih glagolskih oblika (*sam, si, je, smo, ste, su*) slaže s devet različitih¹⁰ oblika za osobne zamjenice (*ja, ti, on, ona, ono, mi, vi, oni, one*). Ta situacija nije neobična jer se i u drugim jezicima jedan oblik glagola slaže s više oblika osobnih zamjenica. Navedimo samo neke primjere. U francuskom¹¹ se dva oblika za treću osobu slažu s jednim oblikom glagola u oba broja: *il est, elle est* u jednini odnosno *ils sont, elles sont* u množini. U engleskom (usp. na primjer Swan i Walter 2009) imamo sedam različitih oblika osobnih zamjenica (*I, you, he, she, it, we, they*) koji se slažu s tri različita oblika glagola: *am, are, is*. I u drugim se jezicima nalazi ovaj nesrazmjer u broju oblika zamjenica i glagolskih oblika koji se s njima slažu.

Taj je podatak od iznimne važnosti jer, kako ćemo vidjeti dalje u tekstu, i nastavnik i polaznik tečaja trebali bi biti svjesni sustava osobnih zamjenica u materinskom jeziku kako bi lakše prenijeli/naučili pravila o slaganju između osobe i glagola.

2.2. KORPUS

Naš korpus sačinjavaju primjeri prikupljeni u razdoblju od 2017. do 2025. prilikom rada na početnom tečaju hrvatskog jezika za inojezične polaznike. Skupine su vrlo he-

⁹ Nakon upoznavanja polaznika s cjelovitom paradigmatom osobnih zamjenica i odgovarajućih kopulativnih oblika glagola *biti*, paradigma se nadopunjuje imenskim dijelom predikata (najčešće pridjevom ili imenicom). Prilikom poučavanja najpraktičnijim se pokazala uporaba pridjeva gdje polaznik može uočiti slaganje roda osobne zamjenice s rodom pridjeva: *Ona je visoka. Ona je visoka*. Moguća je dopuna i drugim vrstama riječi. Na primjer, Nazalević Čučević navodi kako u „službi predikatnog imena može doći i prilog... (19x) Pacijent je stabilno” (2020: 208).

¹⁰ *Ona* je homonimni oblik za treću osobu jednine ženskog roda te za treću osobu množine srednjeg roda. Tako u hrvatskom imamo deset zamjenica ali devet različitih oblika.

¹¹ Francuski jezik (usp. Cusimano 2013) u slučaju osnovnih oblika zamjenica i njihova slaganja s glagolom gotovo je identičan hrvatskom jeziku. Razlikuje ih samo uporaba osobne zamjenice za treću osobu srednjeg roda (*ono* jd., *ona* mn.) koja postoji u hrvatskom, ali ne i u francuskom jeziku.

terogene kako po dobi (od 14 do 80 godina) tako i prema zemlji podrijetla. Polaznici tečaja većinom su iz Europe, ponajviše iz Njemačke i Austrije, zatim iz Velike Britanije, Poljske te ostalih zemalja. Manje česti polaznici dolaze izvan Europe. U tom slučaju, najčešće se radi o povratnicima iz Australije ili Južne Amerike (Venezuela, Čile, Argentina). Razlozi se učenja razlikuju, ali se mogu uglavnom svesti na rodbinske odnose bilo da se radi o djeci i unucima hrvatskih iseljenika ili o supružnicima različite nacionalnosti i njihovoj djeci. U zadnje se vrijeme povećava broj stranih državljana koji se iz različitih razloga doseljavaju u Republiku Hrvatsku (najčešće odlaskom u mirovinu ili radi boljih ekonomskih uvjeta). Polaznici se razlikuju i po stupnju obrazovanosti. Dok su do 2023. prednjačili visokoobrazovani polaznici, u zadnje se tri godine primjećuje da tečajeve pohađaju polaznici sa srednjim i niskim stupnjem obrazovanja, što predstavlja dodatne izazove u pripremi nastave. Nadalje, većina je polaznika dvojezična u smislu da se (najčešće) služe engleskim jezikom kao posrednim jezikom između materinskog i hrvatskog jezika.

Na ove je činjenice ukazala i Jelaska te posebice istaknula kako na ovladavanje inim jezikom uvelike utječu pojedinčeva/polaznikova svojstva (opće sposobnosti, spol, dob, okolnosti, vladanje ostalim inim jezicima, svojevrsna metajezična osviještenost i drugo (usp. 2012: 30–32).

Korpus je prikupljen u višegodišnjem radnom okružju (na satu jezika) prilikom usmenog i pisanog izražavanja polaznika. Primjeri su, koliko je to bilo moguće, imitirali životne situacije bez eksplicitnog fokusa na pojedini potencijalni problem kako bi se polaznik što više osjećao u „prirodnom” okružju.

Tipični primjeri zadatka nakon obrade osobnih zamjenica u nominativu i prezenta glagola *biti* izgledaju ovako:

1. Kako **je** Jack? Jack _____ dobro. (*biti*) > Jack **je** dobro.
2. Kako **su** Marta i Jack? Marta i Jack _____ dobro. (*biti*) > Marta i Jack **su** dobro.
3. Odakle **ste**? Ja _____ iz Njemačke. (*biti*) > Ja **sam** iz Njemačke.
4. Odakle **ste** (vi)? Mi _____ iz Amerike. (*biti*) > Mi **smo** iz Amerike.¹²

U nastavku ćemo pokazati tipične i najčešće pogreške razvrstane prema razlogu pogreške i prema (najčešćem) jeziku polaznika te ćemo pokušati ukazati na sustavne razloge koji dovode do pogrešnog slaganja između zamjenice (imenske grupe) i glagola. Napominjemo također da polaznici različitog podrijetla i različitoga materinskog jezika čine potpuno iste pogreške.

¹² Svi su primjeri usmjereni na stvarne polaznike tečaja (Jack, Marta...).

2.2.1. KOMBINACIJA ISTIH ILI RAZLIČITIH VRSTA RIJEČI (OSOBNAM ZAMJENICAM + OSOBNAM ZAMJENICAM / IMENICAM)

Najveći broj pogrešaka javlja se u situacijama kada u rečenici postoji treća osoba (izražena imenicom, imenskom skupinom ili zamjenicom) u kombinaciji s prvom ili drugom osobom.

5. *Ti i Ava **su** dobri. (germanofon)¹³
6. *On i ti **su** iz Njemačke.¹⁴ (germanofon)
7. *Ti i Ana **su** brat i sestra. (germanofon)
8. *Niklas i ja **su** u kući. (germanofon)
9. *Ti i on **su** dobri prijatelji. (anglofon)¹⁵

U ovu skupinu pogrešaka mogli bismo svrstati i rjeđe primijećene pogreške poput:

10. *Ana i Ivan **smo** Hrvati. (anglofon)

Primjeri od 5. do 9. ukazuju na dvije činjenice. Prva je lako uočljiva i česta je kod svih polaznika. Naime, prisutnost treće osobe u rečenici utječe na poimanje cijele rečenice kao iskaza koji se tiče „nekog trećeg”. Na određen način, treća osoba poništava utjecaj prve i druge osobe te se kombinacija sintagme u kojoj se nalazi treća osoba s bilo kojom drugom imenicom ili zamjenicom vidi kao treća osoba množine.

Druga je činjenica vezana uz polaznikov materinski jezik i sustav slaganja zamjenica s određenim glagolskim oblicima. Primijetili smo da kod germanofona sustav njemačkog jezika u primjerima sa zamjenicom u trećoj osobi uvelike utječe na izbor osobe u glagolu. Naime, glagol *sein* (‘biti’) u prvoj i trećoj osobi množine ima homonimni oblik *sind*: *wir sind*; *sie sind* (‘mi smo; oni su’). Ova činjenica u kombinaciji

¹³ Podatak o materinskom jeziku vrlo je bitan jer ćemo u nastavku vidjeti da u većini primjera upravo materinski jezik i usvojenost sustava zamjenica u materinskom jeziku utječe na izbor glagolskog oblika u hrvatskom jeziku.

¹⁴ Prirodniji bi bio redoslijed *Ti i on (ste...)*, no stavljanjem treće osobe dalje od glagola pokušava se izbjeći da *ona* (treća osoba) utječe na odabir glagola.

¹⁵ Svjesni smo činjenice o standardnom redu riječi, no razgovorni stil dopušta uporabu zanaglasnice nakon prve sintagme u rečenici. Kako bi se olakšalo ovladavanje sustavom te približilo polaznikovu jeziku (većina nama poznatih jezika poštuje „pravilo sintagme” te se zanaglasnica ne nalazi unutar sintagme), primjeri su napravljeni na način da se sintagma ne razdvaja. Taj se dio (razdvajanje sintagme) obrađuje naknadno, najčešće prilikom objašnjavanja prošlog vremena. O problematici poučavanja reda zanaglasnica govori i Udier (2006: 66): „Studenti na početnome stupnju učenja u jezičnoj se proizvodnji (govorenju, pisanju) uglavnom poučavaju strukturama svojstvenima razgovornomu jeziku...”.

s prethodnom utječe na polaznikov odabir oblika **su** u bilo kojoj situaciji u kojoj se nalazi jedna od trećih osoba u sintagmi.

U primjeru 10. možemo vidjeti uporabu pogrešnog oblika glagola *biti* zbog homonimnog oblika u engleskom jeziku u svim osobama množine: *we/you/they are*. Budući da oblik *are* odgovara svim množinskim oblicima glagola *biti* u hrvatskom jeziku, pogreška se javlja zbog negativnog transfera uzrokovanog utjecajem materskog jezika.

2.2.2. ISTOZVUČNOST

Sljedeća je tipična pogreška morfološke prirode. Naime, fonetizirani oblik zamjenice za prvu osobu množine u hrvatskom jeziku glasi (mi) dok je taj oblik u većini jezika supletivni¹⁶ oblik za prvu osobu jednine (*I – me, Je – me, Io – me, Ich – mich...*) i „sugerira” polazniku uporabu prve osobe.

11. *Mi **sam** iz Splita. (anglofon, italofon)

Ovakva se pogreška javlja i u kasnijim lekcijama kada treba glagole složiti s osobom i staviti u prezent:

12. _____ u školu (mi, ići). > *Idem u školu.

Homonimi za 3. osobu jednine ženskog roda (*ona*) te za 3. osobu množine srednjeg roda (*ona*), također predstavljaju sporadične poteškoće jer bez konteksta nije moguće odrediti o kojoj se osobi radi.¹⁷

13. **Ona** je/su dobra.

2.2.3. OBLIK IZ POŠTOVANJA

Oblik iz poštovanja predstavlja dodatni problem jer se u on u različitim jezicima izražava različitim oblicima osobne zamjenice. Slaganje imenice s glagolom također doprinosi nerazumijevanju i poteškoćama prilikom učenja osobnih zamjenica. Taj se

¹⁶ Prema Siliću i Pranjkiću (2005: 118), zamjenice imaju supletivne oblike, tj. tvore se od dviju različitih osnova.

¹⁷ Oblici *dijete/djeca* također zbunjuju polaznike te ih nepravilno koriste (**Ona je djeca.*). Naime, množinski oblik *djeca* povezuju s jedninom ženskog roda (*-a > -e*; *žena > žene*).

problem često javlja kod govornika engleskog jezika jer se u engleskom ne razlikuje oblik iz poštovanja od oblika za drugu osobu jednine i drugu osobu množine. Naime, svi oblici glase *you are*. Stoga i ne čudi da se u pojedinim slučajevima javlja sljedeća pogreška:

14. *Vi **si** profesor. (anglofon)

Gotovo ista logika događa se i kod govornika njemačkog jezika:

15. *Vi **su** profesor. (germanofon)

Naime, oblik iz poštovanja u njemačkom jeziku glasi *Sie sind*, tj. odgovara trećoj osobi (množine), pa na taj način dolazi do pogrešne uporabe treće osobe umjesto druge osobe množine.

2.2.4. OSTALO

Od ostalih poteškoća koje se tiču uporabe zamjenica, a vrlo su česte, spomenimo još i posesive:

16. *Ti i Ivana = njihov

17. *Ja i on = njihov

I ovdje se javlja „logika” treće osobe, pa se vrlo često u primjerima s trećom osobom pogrešno slaže glagol ili posesiv. No oni dolaze u sljedećoj fazi učenja, pa ih ovdje nećemo posebno isticati.

Ponekad se pogreške javljaju zbog nejasno postavljenih zadataka kao u primjeru:

18. ____ li Ana i ja iz Hrvatske? – Da, vi ____ iz Hrvatske.¹⁸

18'. JESMO li Ana i ja iz Hrvatske? – Da, vi STE iz Hrvatske.

(Čilaš Mikulić i dr., 2021: 15)

Traži se da polaznik u jednom zadatku poveže treću osobu jednine (*Ana*) i prvu osobu jednine (*ja*) u prvu osobu množine (*mi*), a da se pritom u odgovoru automatski prebaci na oblik *vi* (druga osoba množine). Iako su ovakvi zadatci „legitimni”, ipak bi

¹⁸ Razgovarajte s nama! A1 – A2, vježbenica (str. 15).

ih trebalo izbjegavati u početnoj fazi učenja jezika.

Sličan manje razumljiv zadatak javlja se u primjeru:

19. The Beatles _____ iz _____.

(Kosovac i Lukić, 2004: 70)

U primjeru se traži poznavanje grada iz kojeg dolazi navedena grupa (Liverpool), stavljanje imena grada u genitiv jednine muškog roda (iz Liverpoola) te korištenje glagola u trećoj osobi množine, što može biti zbunjujuće s obzirom na različito slaganje imena glazbenih skupina u jednini ili u množini. Na primjer, ako je ime grupe u jednini, u hrvatskom jeziku slaže se s glagolom u jednini.

20. Iron Maiden **je** heavy metal grupa iz istočnog Londona.

Ista rečenica na engleskom jeziku slaže se u množini:

20' Iron Maiden **are** heavy metal bend from East London.

3. USPOREDBA SUSTAVA (PREMA GOVORNICIMA)

U ovom se radu posebno želi istaknuti sustav osobnih zamjenica u hrvatskom jeziku i, ma koliko nam se on činio jednostavan i logičan, za jednog stranca, polaznika tečaja hrvatskog jezika on može izgledati vrlo kompleksan i težak. Ovdje smo usporedili sustave jezika (najčešćih) govornika koji su pohađali tečaj.

TABLICA 1. Sustav glagola biti

Govornik	Kroatofon	Anglofon	Germanofon	Frankofon	Italofon	Hispanofon
Jednina						
1.	Ja sam	I am	Ich bin	Je suis	Io sono	Yo soy
2.	Ti si	You are	Du bist	Tu es	Tu sei	Tu eres
3.	On je	He is	Er ist	Il est	Lui è	Él es
3.	Ona je	She is	Sie ist	Elle est	Lei è	Ella es
3.	Ono je	It is	Es ist			

Govornik	Kroatofon	Anglofon	Germanofon	Frankofon	Italofon	Hispanofon
Množina						
1.	Mi smo	We are	Wir sind	Nous sommes	Noi siamo	Nosotros/as somos
2.	Vi ste	You are	Ihr seid	Vous êtes	Voi siete	Vosotros/as sois
3.	Oni su	They are	Sie sind	Ils sont	Loro sono	Ellos son
3.	One su			Elles sont		Ellas son
3.	Ona su					
Oblici iz poštovanja						
	Vi ste (2. mn.)	You are (2. mn.)	Sie sind (3. mn.)	Vous êtes (2. mn.)	Lei è (3. jed.)	Usted es (3. jd. poseban oblik)
						Ustedes son (3. mn. poseban oblik)

Uspoređujući sustave šest jezika (jedan slavenski, dva germanska, tri romanska), vidimo da ne postoje dva identična sustava. Svaki sustav ima svoje specifičnosti. Hrvatski ima tri roda za množinu treće osobe što nema ni jedan drugi jezik, engleski ima samo jedan oblik za drugu osobu jednine i množine, njemački ima samo jedan oblik glagola za množinu prve i treće osobe (*sind*), francuski je sustav najbliži hrvatskomu, samo što nema srednjeg roda, talijanski upotrebljava treću osobu jednine ženskog roda kao obraćanje iz poštovanja, španjolski ima dva oblika za 1. i 2. osobu množine (*nosotros/nosotras*) ovisno o tome radi li se o muškom ili ženskom rodu. K tome ima i zaseban oblik iz poštovanja.

Svaka od tih razlika na ovaj ili onaj način može izazvati poteškoće prilikom učenja hrvatskog jezika. Vidjeli smo u primjerima da se problemi najčešće javljaju kod uporabe zamjenice za prvu i drugu osobu sa zamjenicom za treću osobu ili s imenicom (3. osoba !) (**Ti i Ava su dobri. *On i ti su iz Njemačke.*). Oblik za prvu osobu množine (*mi*) vrlo je često poiman kao zamjenica za prvu osobu jednine (*ja*) jer je fonetski vrlo sličan oblicima prve osobe u svim uspoređenim jezicima (**Mi sam iz Splita.*). Osim hrvatskog i francuskog, svi drugi jezici služe se različitim zamjenicama

u službenoj komunikaciji: *Vi ste = Vous êtes; You are* (jednina i množina), *Sie sind* (3. osoba množine), *Lei è* (3. osoba jednine), *Usted es/Ustedes son* (zaseban oblik koji se spreže s glagolom u 3. osobi jednine odnosno množine).

Kada ovim razlikama dodamo novi vokabular koji se usporedno uči, složenost padažnog sustava i druge činjenice koje opterećuju proces učenja, jasno je da se poučavanju ne može pristupiti samo „linearno”: lekciju po lekciju, već da treba ukazati na sustavnost i funkcioniranje jezika koje je zajedničko svim jezicima i iz njih apstrahirati logiku jezika cilja. U ovom slučaju radi se o funkcioniranju zamjenica u hrvatskom jeziku.

4. PREMA RJEŠENJU

Pri svakoj obradi gradiva potrebno je imati na umu sljedeće: s jedne strane usvajanje jezika odvija se spontano i u prirodnim okolnostima (engl. *acquisition*). S druge strane, učenje je proces koji se odvija svjesno i u osmišljenim okolnostima (engl. *learning*). Jelaska (2007) ističe da je potrebno razlikovati ta dva pojma te da se pojam koji im je nadređen naziva ovladavanjem. Na taj je način riješen problem višeznačnosti engleskog pojma *acquisition* kojim se koristilo pri ovladavanju, usvajanju i učenju inog jezika. Madved Krajnović, pozivajući se na Jelasku, navodi da „pojam ovladavanje, kao nadređeni pojam, uključuje i neformalno usvajanje i formalno učenje”, a da ini¹⁹ jezik podrazumijeva bilo koji drugi jezik koji nije materinski odnosno prvi usvojeni jezik (2009: 98). U našem se radu obrađuje problematika ovladavanja određenim jezičnim gradivom s većim naglaskom na učenje. Naime, naš se rad temelji na analizi primjera obrađivanih na tečaju hrvatskog jezika koji se odvija u razredu, dakle u neprirodnom okruženju, no istovremeno vanjske okolnosti odgovaraju usvajanju inog jezika jer se polaznici nalaze u zemlji gdje se govori ciljni jezik. U nastavku rada naglasak se stavlja na osvježavanje sustava osobnih zamjenica te njihova učenja.

Prilikom učenja i poučavanja zamjenica i njihova sprežanja s glagolima kod polaznika je potrebno osvijestiti sustav zamjenica u njegovu materinskom jeziku, a tek onda inzistirati da se ovlada oblicima za zamjenice u hrvatskom jeziku²⁰. Budući da je materinski jezik kako polaznika tako i nastavnika prestao biti „prepreka” u učenju i poučavanju jezika te se u suvremenim pristupima čak i sugerira da polaznik (i nastav-

¹⁹ Ini jezik hiperonim je kohiponimima drugi, strani jezik i nasljedni jezik (usp. Matijević i sur. 2020).

²⁰ Sustav hrvatskih zamjenica vrlo je kompleksan i zahtjevan budući da sadrži deset osobnih zamjenica (*ja, ti, on, ona, ono, mi, vi, oni, one, ona*). Prosjek zamjenica u europskim jezicima varira između šest i osam oblika.

nik) poveže sva znanja kojima raspolaže, uloga materinskog jezika i poznavanje funkcioniranja sustava vlastitog jezika od velike su pomoći pri usvajanju novog gradiva.²¹ Pivčević (2019: 85) navodi kako „obrađujući gramatiku materinskog jezika učenik usavršava i sposobnost generaliziranja” te kako bi se trebala „pridodati veća važnost poznavanju gramatičke strukture i funkcioniranja materinskog jezika jer razumijevanje mehanizma jezika temelj je održivog znanja” (*ibid.*: 86).

Vrhovac (1992: 73) zaključuje:

Materinski jezik ne samo da olakšava učenje stranog jezika već postaje izraz interakcijskih odnosa između nastavnika i učenika. Olakšava pregovaranje, stvaranje i interpretaciju razrednog diskursa. Podiže svijest učenika o interakciji i oslobađanju psiholoških prepreka (prijevod Maja Pivčević 2019: 85).²²

Jasno je da pri tome podrazumijevamo da nastavnik ne može biti monolingvalan te da mora poznavati sustav i funkcioniranje sustava (u ovom slučaju zamjenica) u jezicima polaznika ili barem poznavati funkcioniranje sustava u najčešćem jeziku komunikacije – engleskom.²³

U znanstvenoj literaturi koja se bavi poučavanjem jezika vrlo se često navode uloge koje nastavnik mora posjedovati kako bi mogao poučavati strane jezike. Tako na primjer Porcher (1984) navodi pet nastavnikovih uloga: animator, informator, evaluator, simulator i pregovarač (fr. *négociateur*). Drugi autori poput Harmera (2001) navode sedam uloga: nadzornik, organizator, evaluator, sudionik, izvor (informacija), tutor i promatrač. Svim tim ulogama koje karakteriziraju svakog nastavnika stranog jezika mora se dodati jedna neizostavna značajka, a to je **konstantna adaptacija** (prilagodba). Nastavnik mora biti sposoban prilagoditi se na polaznikov strani jezik ili barem na njegov jezik komunikacije. To znači da mora prihvatiti jezik kao sustav koji ima svoje zakonitosti i koje funkcioniraju prema određenim načelima. Nastavnik se mora moći prilagoditi situaciji kako bi se olakšao proces učenja. Isto tako nastavnik mora potaknuti polaznike da u što većoj mjeri razmišljaju o hrvatskom jeziku i na hrvatskom jeziku, da povezuju stečena znanja kako bi ih lakše uspoređivali s materinskim

²¹ Vidi na primjer Castelloti (2001: 78–92), Giroux (2016), Pivčević (2019: 84–86) te (2019: 102–107).

²² „La langue maternelle n’est pas seulement un facilitateur d’apprentissage d’une langue étrangère, mais elle devient l’expression des rapports interactionnels entre l’enseignant et les apprenants. Elle facilite la négociation, la construction et l’interprétation du discours de la classe. Elle sensibilise les apprenants à l’interaction et à la libération des contraintes psychologiques.”

²³ Ovo, naravno, nije uvijek, ali u današnje vrijeme velika većina polaznika poznaje engleski jezik na razini B1 te se njime služi u redovnoj komunikaciji na satu.

jezikom te dolazili do određenih zaključaka koji bi im olakšali uporabu jezika. Navstavnik, nadalje, mora imati određenu metajezičnu (vidi na primjer Castelotti 2001: 55) i međujezičnu kompetenciju koju treba konstantno razvijati kod polaznika kako bi im omogućio usporedbu materinskog ili komunikacijskog jezika s jezikom ciljem te na taj način približio funkcioniranje dvaju (ili više) jezičnih sustava.

Prilikom poučavanja ključnom nam se pokazala prilagodba na sustav zamjenica polaznikova jezika. Usporedbom i povezivanjem oblika zamjenica i glagola polaznicima je bilo lakše nositi se s novim gradivom.

Također, pojašnjenje funkcioniranja sustava uvelike je pomoglo pri učenju zamjenica. Pri uporabi zamjenica za prvu i drugu osobu najčešće nema nikakvih problema. To su dva različita oblika koji u više-manje svim jezicima imaju zaseban oblik za glagol. Treća osoba jednine povremeno stvara poteškoće s obzirom na tri roda (m/ž/s) koji rijetko postoje u drugim jezicima, a koji se moraju slagati s imenicom i/ili pridjevom u rodu i broju.

No, u množini se javljaju veće poteškoće. Vrlo se često radi o interferenciji prvog/materinskog jezika (a u ne malom broju slučajeva i engleskog jezika koji se nameće kao polazni jezik bez obzira na to što polazniku to nije materinski jezik). Mnoga su istraživanja (Cambra i Nussbaum 1997; Castelotti 2001 i dr.) ukazala na činjenicu da se polaznik često služi stranim jezikom kao medijatorom jer mu je gramatički sustav naučenog jezika bliži od sustava materinskog jezika. Pod ovim ne podrazumijevamo da polaznik „bolje” govori strani jezik u odnosu na materinski, već da materinski jezik govori bez svjesnog poznavanja gramatičkih pravila, dok su mu gramatička pravila naučenog stranog jezika bliža i uspoređuje ih s gramatičkim pravilima ciljanog jezika. S obzirom na činjenicu da je engleski danas *lingua franca* na svjetskoj razini, jasno je da mnogi polaznici uspoređuju sustave hrvatskog jezika upravo s engleskim sustavom. Cambra i Nussbaum dodaju kako uporaba različitih jezika pri učenju, osim što odgovara potrebi olakšavanja razumijevanja složenoga gramatičkog fenomena, također prikazuje učenje kao proces usmjeren na internalizaciju jezičnih pravila, a ne samo na praksu komunikacije (1997: 432).

U slučaju množine, potrebno je pojasniti funkcioniranje hijerarhije unutar sustava osobnih zamjenica. Ta je hijerarhija univerzalna i ako ju se osvijesti kod polaznika, broj pogrešaka svodi se na minimum.

Naime, osobna zamjenica *ja* (prva osoba jednine) u bilo kojoj drugoj kombinaciji „postaje” 1. osoba množine: *Ja i ti SMO...*; *Ti i ja SMO...*; *Ja i Ana SMO...*; *Petar i ja SMO...*; *Ana, Petar i ja SMO...* Stoga za nju vrijedi formula:

$$JA + x = MI \text{ (smo).}$$

I u drugim se jezicima osoba *ja* u kombinaciji s drugim zamjenicama/imenicama „pretvara” u osobu *mi*.

Osobna zamjenica *ti* (druga osoba jednine) u bilo kojoj kombinaciji (osim u kombinaciji s osobnom zamjenicom *ja*) postaje 2. osoba množine: *Ti i on STE...*; *On i ti STE...*; *Ti i Ana STE...*; *Petar i ti STE...* Formula za 2. osobu i njezine kombinacije glasi:

$$TI + x (- ja) = VI (ste)$$

Osobne zamjenice *on, ona, ono* u kombinaciji s bilo kojom drugom zamjenicom u trećoj osobi ili imenicom (u jednini ili u množini)²⁴ rezultira trećom osobom u množini: *oni, one, ona*. *On i ona SU...*; *Ona i Petar SU...* Stoga za 3. osobu vrijedi formula:

$$ON, ONA, ONO + x (- ja, - ti) = ONI, ONE, ONA (su)$$

Takvim pristupom osvješćivanja funkcioniranja sustava, u našem slučaju sustava osobnih zamjenica, postigli smo puno brže rezultate s puno manje pogrešaka. Različitim uparivanjem zamjenica s drugim zamjenicama ili imenicama želi se polazniku ukazati na to da bilo koja kombinacija hijerarhijski „jače” zamjenice rezultira slaganjem glagola u množini hijerarhijski „jače” osobe.

Hijerarhija zamjenica očituje se sljedećim redoslijedom: *ja > ti > on, ona, ono* te se prenosi na množinu *mi > vi > oni, one, ona* gdje se podrazumijeva da se u zamjenici *mi* „nalazi” prva osoba (*ja*) u kombinaciji s nekom drugom zamjenicom/imenicom. Isto vrijedi za zamjenicu *ti* te naposljetku za zamjenice *on, ona, ono* kao hijerarhijski „najslabije” zamjenice. Redoslijed elemenata unutar sintagme ne utječe na promjenu osobe. Naime, u sintagmama poput: *ja i ti, ti i ja, ja i on, Ivana i ja* ili u bilo kojoj drugoj kombinaciji gdje je sadržana osoba *ja*, glagol će se slagati u prvoj osobi množine.

Kada se polazniku objasni funkcioniranje sustava zamjenica u hrvatskom jeziku te ga se uspoređi sa sustavom zamjenica u njegovu jeziku, broj se grešaka uvelike smanjuje i ostaje puno više prostora za automatizaciju.

Iako su naši polaznici većinom bili germanofoni i anglofoni, ipak se pokazalo da i drugi, manje zastupljeni govornici (italofoni, frankofoni, hispanofoni...), čine potpuno iste pogreške pri ovladavanju hrvatskim jezikom. Primjenom formula i osvješćivanjem sustava osobnih zamjenica te njegova funkcioniranja, postigli smo znatno bolje rezultate te se kod polaznika razvio dojam lakšeg ovladavanja jednim kompleksnim

²⁴ Svaka imenica ima kategoriju 3. osobe.

podstavom hrvatskog jezika što je bila dodatna motivacija za učenje jezika. Formule su nam pomogle da prikazemo sustav osobnih zamjenica kao prihvatljiv i lakše razumljiv.

5. ZAKLJUČAK

U radu smo se usredotočili na razumijevanje sustava zamjenica kako bismo olakšali prijelaz s polaznikova sustava (zamjenica) na hrvatski sustav. Pri tom smo istaknuli važnost pojma *sustav* i njegovo funkcioniranje te kako svaka promjena u sustavu povlači za sobom određene (morfosintaktičke) promjene.

Pokazali smo tipične i najčešće pogreške koje se javljaju prilikom na početnoj razini učenja hrvatskog kao inog jezika. One se najčešće javljaju zbog različitih sustava dvaju jezika (materinskog i stranog). Ipak, sustavi pokazuju jednako funkcioniranje u mnogim situacijama te su usporedivi.

Stoga smo istaknuli da nastavnik mora imati sposobnost razumijevanja vlastitog, ali i tuđeg sustava (bez obzira na to što ne govori jezik polaznika). Monolingvalnost ne postoji u poučavanju stranog ili inog jezika. Tu se očekuje velika sposobnost adaptacije nastavnika pri poučavanju. Svakom se polazniku treba objasniti funkcioniranje sustava (zamjenica) u njegovu jeziku ili, ako to nije moguće, funkcioniranje sustava u njemu poznatom jeziku. Tu se najčešće radi o engleskom ili njemačkom odakle dolazi najviše polaznika. Konstantna je adaptacija, uz razumijevanje sustava, jedna od glavnih sposobnosti nastavnika.

U radu smo pobrojali samo neke početne poteškoće. No ovladavanjem sustavom uvelike se preveniraju buduće pogreške koje se javljaju pri daljnjem učenju jezika. Sličan tip pogreške javlja se prilikom obrade posesiva: *Ona i ja imamo kuću* = **Njihova kuća* (anglofon, ali i drugi polaznici). Takve i slične pogreške relativno se jednostavno mogu otkloniti ako posvetimo određeno vrijeme razumijevanju sustava.

Kao zaključak dajemo prikaz funkcioniranja i univerzalne hijerarhije osobnih zamjenica.

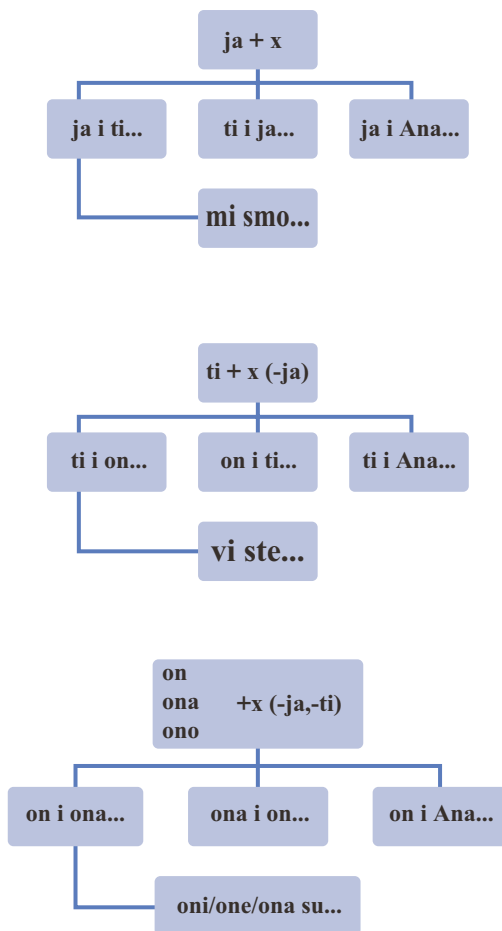
Hijerarhija osobnih zamjenica polazi od prve osobe, govornika, *ja* (*ego*, sebstvo, jastvo). Hijerarhija se spušta na drugu osobu (*ti*), sugovornika, i tek onda ide prema trećoj, „negovornoj” osobi (*on*, *ona*, *ono*).

Osobna zamjenica *ja* u svim kombinacijama „postaje” osobna zamjenica *mi*, odnosno, u bilo kojoj sintagmi u kojoj se nalazi osobna zamjenica *ja* (*ja i ti*, *ti i ja*, *ja i on...*) slagat će se s glagolom u prvoj osobi množine. Na isti način osobna zamjenica *ti*, u kombinaciji sa svim ostalim zamjenicama (osim u kombinaciji sa zamjenicom *ja*)

„postaje” osobna zamjenica *vi*. Osobna zamjenica *on, ona, ono* u kombinaciji sa svim drugim osobnim zamjenicama za treću osobu (jednine ili množine) „postaje” treća osoba množine (*oni, one, ona*, ovisno o rodu zamjenica koje se kombiniraju).

Hijerarhija:

ja > ti > on

Formule:

ja + x = MI

ti + x (-ja) = VI

on, ona, ono + x (-ja, -ti) = ONI

LITERATURA

- CAMBRA, Margarida i Luci NUSSBAUM. 1997. „Gestion des langues en classe de LE. Le poids des représentations de l'enseignant”. *Études de linguistique appliquée* 108: 423–432.
- CASTELOTTI, Véronique. 2001. *La langue maternelle en classe de langue étrangère*. Paris: CLE International.
- CUSIMANO, Christophe. 2013. *Grammaire descriptive du français. Tome 1, Pronoms*. Brno: Masarykova univerzita.
- FRLETA, Tomislav. 2014. „Un essai sur la personne en diachronie: comment la perte de la flexion verbale change le point de vue sur la personne”. *Vestnik za tuje jezike* 6(1): 9–30.
- GIROUX, Lydie. 2016. „La place et le(s) rôle(s) de la langue maternelle des apprenants en cours de langue étrangère”. *Synergies France* 10: 55–68.
- HAM, Sanda. 2002. *Školska gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- HARMER, Jeremy. 2001. *The Practice of English Language Teaching*. London: Longman.
- JELASKA, Zrinka. 2007. „Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja”. *Lahor* 1(3): 86–99.
- JELASKA, Zrinka. 2012. „Ovladavanje materinskim i inim jezikom”. *Inojezični učenik u okruženju hrvatskog jezika*. Ur. Marijana Češi, Lidija Cvikić i Sanja Milović. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje: 19–33.
- KORDIĆ, Snježana. 1992. „Determinator – vrsta riječi ili funkcionalni razred?”. *Suvremena lingvistika* 18: 27–32.
- MATIJEVIĆ, Maja, Milvia GULEŠIĆ MACHATA i Sanda Lucija UDIER. 2020. „Nazivlje u području ovladavanja hrvatskim kao inim jezikom”. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Ur. Milica Mihaljević, Lana Hudeček i Željko Jozić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje: 327–344.
- MEDVED KRAJNOVIĆ, Marta. 2009. „SLA i OVII: što se krije iza skraćenice?”. *Lahor* 1(7): 95–109.
- MOIGNET, Gérard. 1981. *Systématique de la langue française*. Paris: Klincksieck.
- NAZALEVIĆ ČUČEVIĆ, Iva, 2020. „Predikat u hrvatskome jeziku”. *HINIZ Hrvatski inojezični, Croatian L2*. Ur. Zrinka Jelaska i Igor Marko Gligorić, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo: 195–220.
- PIVČEVIĆ, Maja. 2019. *Analiza i uporaba člana u francuskome i hrvatskome jeziku, Psiholingvistički aspekt i primjena u nastavi*. Doktorski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.

- PORCHER, Louis. 1984. *L'enseignement des langues étrangères*. Paris: Hachette Livre.
- SILIĆ, Josip. 1992–1993. „Aktualizator jedan u hrvatskom jeziku (uvodna razmišljanja)”. *Filologija* 20–21: 403–411.
- SILIĆ, Josip i Ivo PRANJKOVIĆ. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- SWAN, Michael i Catherine WALTER. 2009. *The Good Grammar Book*. Oxford: University Press.
- UDIER, Sanda Lucija. 2006. „Položaj glagolskih enklitika u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika za početnike”. *Lahor* 1: 61–68.
- VRHOVAC, Yvonne. 1992. „Može li se na satu stranoga jezika zanemariti materinski jezik? (Peut-on négliger la langue maternelle dans une classe de langue étrangère?)”. *Strani jezik u dodiru s materinskim jezikom*. Ur. Marin Andrijašević i Yvonne Vrhovac. Zagreb: HDPL: 67–73.
- YEE, Timothy Bing Lun i Jock WONG. 2021. „Japanese First-Person Singular Pronouns Revisited: A Semantic and Cultural Interpretation”. *Journal of Pragmatics* 181: 139–161.

UDŽBENICI

BAREŠIĆ, Jasna. 2010. *Dobro došli 1*. Zagreb: Školska knjiga.

ČILAŠ MIKULIĆ, Marica, Milvia GULEŠIĆ MACHATA, Dinka PASINI i Sanda Lucija UDIER.

2018. *Hrvatski za početnike 1*. Zagreb: HSN Croaticum.

ČILAŠ MIKULIĆ, Marica, Milvia GULEŠIĆ MACHATA i Sanda Lucija UDIER. 2021. *Razgovarajte s nama A1 – A2*. Zagreb: HSN Croaticum.

KOSOVAC, Vesna i Vida LUKIĆ. 2004. *Učimo hrvatski 1*, Zagreb: Školska knjiga.

MREŽNI IZVORI

URL 1: <https://kaleela.com/id/the-personal-pronouns>. (6. 10. 2025.)

URL 2: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=58904>. (10. 10. 2025.)

URL 3: <https://rjecnik.hr/search/?strict=yes&q=negovoritelj>. (6. 10. 2025.)

URL 4: <http://gramatika.hr/pravilo/sadasnje-vrijeme-prezent/45/>. (31. 1. 2026.)

ACQUISITION OF THE SYSTEM OF PERSONAL PRONOUNS AND DIFFICULTIES IN LEARNING AND TEACHING CROATIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

TOMISLAV FRLETA
ZRINKA FRLETA

ABSTRACT

Person is an omnipresent and central linguistic category. Numerous parts of speech contain the category of person. It occurs directly in personal pronouns, while it is less directly manifested in the following word classes: determiners, verbs, possessive pronouns, and adjectives. Implicitly, the category of person is found in nouns. In different languages, the category of person is expressed in different ways, which in the case of teaching foreign languages can lead to certain difficulties in the initial phase. In European languages, differences in the systems are relatively small (mostly there are languages with a range of six to eight different forms for pronouns), but they can nevertheless cause certain difficulties in teaching and their correct use.

The paper discusses the difficulties encountered when teaching Croatian as a foreign language. The focus is on the problems that arise in the initial phase when the student/course participant encounters for the first time a relatively large system of personal pronouns that exists in the Croatian language (10 forms of personal pronouns). The corpus is composed of numerous instances of incorrect pronoun use collected in language courses held from 2017 to the present. Also, a smaller part of the corpus consists of examples taken from the following textbooks: *Dobro došli* (Barešić) and *Razgovarajte s nama! A1-A2* (Čilaš-Mikulić et al.), which, in some cases, do not take into account the “logical” approach to the category of person, i.e., the perspective of the student/course participant who needs to be placed in a real speech situation: speaker-interlocutor.

KEYWORDS:

*acquisition, Croatian language,
language teaching, personal pro-
nouns, system*